

kül, hogy érdekelne [...] Kezdetben védtelen voltam a könyvekkel szemben: lenyűgözőnek, szomorúnak, leverőnek tűntek — fájtak. Annyira fájtak, hogy abba kellett hagynom az olvasást, hogy aztán minden fogadkozásom ellenére új-rakezdem. A felejtés »első szakaszában« azért olvastam, hogy felidézsem a fájdalmat. Sikerült. Most már nem olvasok irodalmat, mert nem érdekel. Nem emlékeztet semmire. Így jöttem rá egyik nap — elszörnyedve magamon —, hogy halott dolgokat olvasok. Elfelejtettem, hogyan kell mindezt feltámasztani. Mosolyogva — kritikus szemmel olvastam a regényt —, hivatalból. Hivatalból! Vagyis gépiesen, holtan. Mondd, mi fog lekötöni egy életen át? Kantot olvasom, ez minden, ami szórakoztat. Kedves Oc-tavian — ez a levél az érzélgősség szégyene. Írj!”

Ionesco — az érzelmes — fenegyerek? Néhány évvel később, miután elvégzi az egyetemet, és líceumi tanárság várja Bukarestben, Ionesco fokozatosan megtagadja fiatalkori önmagát. Tudor Arghezi elszánt ellenfele később maga fordítja franciára Arghezi verseit. Előbb elveti a spontán őszinteség eszményét, aztán elkötelezi magát a konvencióknak. Érdeemes volna nyomon követni, korának érzelmes fenegyereke hogyan lép a „polgárosodás“ útjára, hogyan lesz Ionescuból Ionesco. De ez már újabb tanulság.

## ORVOS ÉS PÁCIENS

(Saturday Review of the Sciences,  
1973. I. 3.)

Stephen P. Strickland, a közegészségügy-politika egyesült államokbeli szakembere az amerikai polgár orvosválasztási szokásairól, magatartásformáiról írva szemléletesen ábrázolja e gazdaságilag erősen fejlett ország — egyébként valóban magas színvonalú — gyógyászatának e téren megnyilvánuló számos (nem technikai, hanem társadalmi jellegű) visszasságát.

Birminghamtól mintegy 30 km-re északkeletre fekvő, kellemes, félig-meddig még falusi jellegű alabamai községemben igazán nem okoz különösebb gondot a háziorvos megválogatása, ugyanis egyetlen orvosunk van — írja Strickland. Persze máshol gyakorló orvosok is könnyen elérhetők. A városhoz közelebb, ott, ahol már a nagy áruházak övezete kezdődik, legalább annyi az orvosi rendelő, mint a fodrászat. De községünk egyetlen doktora jól ismeri kétezer fa-

lubeleje legtöbbször, biológiai életrajzukat, tudja, ki milyen gyakran szokott orvoshoz fordulni. Már szinte ösztönösen megérzi, mikor van szó valóban sürgős esetről, s mikor túloznak; amikor igazából szükség van rá, házhoz megy. Egyébként csak otthoni rendelőjében fogadja betegeit. Ha műtéti beavatkozásra van szükség, nemritkán ő maga is operál a 18 km-re levő kórházban.

Sok megye van még, ahol egyáltalán nincs orvos, ott aztán nem ismeretes a választás dilemmája. Másutt viszont, kiváltképpen a jómódú vidékeken, rengeteg a rendelő, túl nagy a választási lehetőség, ami adott esetben szintén kellemtelen lehet. A washingtoni telefonkönyv huszonegy oldala is szemlélteti az ottani nagy „orvos-sűrűséget“. A kezelőorvos kiválasztását hivatott megkönnyíteni számtalan városi vagy megyei tanácsadó iroda, amely panaszok betelefonálására válaszolva köteles legalább három címmel szolgálni a hozzá fordulóknak. Egy-egy városrész ilyen hivatalához havonként átlag 2000 telefonmegkereséssel fordulnak.

A legtöbben azonban orvosukat nem szakszerű referencia alapján választják, hanem társadalmi, családi ajánlások figyelembevételével. Strickland véleménye szerint még mindig ez az orvosi kiválogatásának a leglogikusabb módja, hiszen maga az orvosi testület ebben az igen lényeges vonatkozásban teljesen magára hagyja a beteget, szakmai kompetenciájával nem támogatja annak felkutatásában, akire esetleg életét bízta. Miután az orvos megszerzi diplomáját, kollégái többé nem mondhatnak nyilvánosan véleményt munkája minőségéről, felkészültségéről, illetékességéről (természetesen kivételt jelentenek azok az esetek, amelyekben már törvénybe ütköző, súlyos mulasztást követ el a gyógyítás egy-egy felkentje).

Egyébként a családi, baráti ajánlások gyakorlata azért is hasznos, mert az orvos—beteg kapcsolat egyik igen fontos elemét, a beteg bizalmát már kezdetből, tehát a legfontosabb lélektani pillanatban erősíti. A laikusok mindenféle orvosi ismeret hiányában is rendszerint jól ítélik meg a válogatást meghatározó prioritásokat.

A közvéleménykutatásban nagy tekintélyű Gallup Intézet egyik új keletű amerikai anketja során azt tudakolta az orvosoktól és a nagyközönség reprezentatív rétegétől, hogy véleményük szerint milyen elvárások szerint válogatják meg orvosukat a betegek az Egyesült Államokban. Az orvosok a következőket vá-

laszolták (a sorrend a gyakoriságot, a motivációnak tulajdonított fontosság mérvét is jelzi):

Az orvos értsen „az egész páciens“ kezeléséhez, tehát ne szakorvosként viszonyuljon hozzá, ismerje betege személyes és családi körülményeit; tudja, mikor kell szakorvoshoz irányítania páciensét; valamelyik elismerten jó és megbízható kórházzal álljon kapcsolatban; legyen minél rangosabb egyetem végzettje; adott esetben a páciens fizetőképességével sem törődve vállalja a kezelést; élvezze a közösség bizalmát; tartsa fontosnak a megelőző medicinát; szükség esetén vállalja a beteg kezelését a páciens lakásán; legyen jól felszerelt rendelője.

A nagyközönség válasz-típusai:

Az orvos vállalja minél több lehetséges betegség kezelését, de haladéktalanul irányítsa specialistához a beteget, ha ő maga nem tud megbirkózni a bajjal; legyen könnyen, gyorsan hozzáférhető; adott esetben a páciens fizetőképességével sem törődve vállalja a kezelést; tartson lépést a tudomány fejlődésével; inkább a súlyos betegségek megelőzésével törődjék; legyen jól felszerelt saját rendelője; szükség esetén jöjjön házhoz; ismerje betege életkörülményeit.

## **ÚJ TUDOMÁNYÁG: A ZOOSZEMIOTIKA (Természet Világa, 1973. 7.)**

Az emberállat-mitoszokból még ma is ősi borzongás árad. Mintha valami fenyegető volna abban, hogy az istenek arca előbb állati volt, csak aztán vált emberivé. A „beszélő kutya“ már ellen-mítosz: a modern embernek meg kellett nyugtatnia magát: az állat is emberi.

A mítoszok megfakultak, de az állati hírközlés kutatása mindjobban foglalkoztatja a tudományt. Az utóbbi időben az általános jelelmélet, a szemiotika és az etológia, a biológiai viselkedéstudomány találkozási pontján egy gyorsan fejlődő új viselkedéstudomány született. Tárnya az élőlények, főként az állatok közti kommunikáció módjai, melyek teljes megértéséhez különlegesen nagyszámú tudományág együttműködésére van szükség. Ezek a genetikától az anatómián keresztül az érzékszervek és az idegrendszer fiziológiájáig, az összehasonlító pszichológiától és zoológiától a fizikai, a társadalmi és nyelvészeti antropológiáig terjednek.

Thomas A. Sebeok professzor (India-

na University, Bloomington, USA) kutatásai magától értetődően vetik fel a kérdést: van-e lényeges különbség az állati hírközlés és az emberi kommunikáció között. S itt már ahhoz a háttérterülethez érkezünk, ahová eddig csak a mítoszok világítottak be.

Az állati hírközlés kutatásai — mondja A. Sebeok professzor — még nem jutottak el a szintézisig. Tegyük hozzá, nem is juthattak el. A zooszemiotikai kutatásokban a genetikától az anatómiáig, az összehasonlító pszichológiától és zoológiától az antropológiáig különösen nagyszámú tudományág szoros együttműködésére van szükség. Külön kutatási terület (zoopragmatika) foglalkozik azzal, hogyan kódolja be az állat az üzenetet, hogyan viszi ezt át a közvetítő csatorna, és milyen módon kódolja ki a használó. A zooszemiotika a jelek kombinálásával foglalkozik.

Az állati hírközlés kutatásainak szintetizálását megnehezíti az is, hogy rendkívül sokféle csatornán át folyik a kommunikáció (ízlelés, szaglás, látás, tapintás, hallás stb.), végül pedig minden állatfajnak megvan nemcsak a maga jellegzetes leadó és felvevő csatornája, de a maga kódrendszere is.

Egy kutya például akármennyig csóválhatja a farkát egy macska előtt, a macska sohasem fogja „megérteni“, hiszen a kutya számára a farkcsóválás barátságot jelent, a macskának viszont ellenségességet.

De a szintézisre mégis van lehetőség, hiszen minden állat társaslény, és minden szerves kapcsolat feltételez valamennyi kommunikációt. Még az egysejtű állatok is váltanak jelzéseket. Egy sejtcsoport attól a tényről válik szervezetté, hogy az őt alkotó sejtek képesek hatást gyakorolni egymásra. Az élő szervezet nem élhet kommunikáció nélkül. Az azonos fajhoz tartozó lényeknek szükségük van arra, hogy felismerjék egymást, hogy hírt adjanak arról, milyen helyet foglalnak el a térben, a szociális hierarchiában stb.

Az azonos fajok kialakítanak tehát egy kódot, mely egy fajon belül azonos. Ez azonban azt is jelenti, hogy az állat jelzésére előreláthatólag azonos a válasz. Az állat a jelzésre csak egyféle módon válaszolhat — ösztönösen, kötelező belső program szerint. A válasz mindig következmény. De a hírnek nincs célja, csak oka. Az állati hírközlés a tapasztalathoz, a múlthoz kötődik, nincs benne előrelátás, tervezés.

És itt van a lényeges különbség az állati hírközlés és az emberi kommu-